

Pasūtītājs:
Latvijas Universitātes
Bioloģijas institūts
Reģ.Nr. 90000076669
O.Vācieša iela 4, Rīga, LV-1004

Izpildītājs:
Dr. biol. Dmitrijs Teļnovs
Sertifikāta numurs dabas ekspertu reģistrā:
045
Sugu grupa: bezmugurkaulnieki
Sertifikāts derīgs līdz
21.09.2025.

**BEZMUGURKAULNIEKU EKSPERTA ATZINUMS DABAS LIEGUMA
BURTNIEKU EZERA PĻAVAS DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNA IZSTRĀDES
VAJADZĪBĀM**

Eksperta atzinums sagatavots saskaņā ar Ministru kabineta noteikumos Nr. 925 (30.09.2010.) „Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinuma saturs un tajā ietvertās minimālās prasības” ietvertajām prasībām.

Rīga
2024

Atzinuma sniegšanas mērķis

Dabas lieguma Burtnieka ezera pļavas (turpmāk tekstā - DL) dabas aizsardzības plāna izstrāde un plānota DL teritorijas palielināšana, tai pievienojot Silzemnieku poldera rietumu daļu.

Pētāmās un tai piegulošās teritorijas raksturojums

DL “Burtnieka ezera pļavas” (kods LV0532700) ir Natura 2000 tīkla teritorijas kas atrodas Latvijas ziemeļaustrumu daļā – Valmieras novada Burtnieku pagastā – un ietilpst Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā. DL pašreizēja platība, atbilstoši dabas datu pārvaldības sistēmā „Ozols” pieejamajai informācijai, ir 431,9 ha. DL 2005.gadā izstrādāts un apstiprināts dabas aizsardzības plāns (Salmiņa 2005).

DL aizņem Burtnieka ezera dienvidu un austrumu piekrasti un iekļauj tajā ietekošo upju (Briedes un Ēķinupes) palieņu pļavas, kas ir saglabājušas mazpārveidotas ainavas un biotopu elementus, un regulāri applūst. Teritorijā izveidojusies ledāja erozijas un glaciotehtoniskās darbības ietekmē pamatiežu virsmas pazeminājumos, gan pašam ledājam atkāpjoties un graužoties iežos, gan zem ledāja plūstošo ūdeņu iedarbības un akumulācijas dēļ.

Informācija par teritorijas apsekošanu

Dati par Silzemnieku poldera (turpmāk tekstā – polderis) un DL īpaši aizsargājamiem citādi vērtīgiem bezmugurkaulniekiem tika ievākti DL dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros, veicot DL un poldera teritorijas apsekojumus 2024. gada lauka pētījumu sezonā. Apsekojumus dabā veica DAP sertificēti bezmugurkaulnieku eksperti Dāvis Ozoliņš (eksperta sertifikāta numurs 153, derīgs līdz 03.10.2029.) un Dmitrijs Teļnovs. DL teritorijā tika apsekotas zināmās un potenciālās bezmugurkaulnieku atradnes un dzīvotnes. Apsekošanas laika apstākļi un diennakts režīms tika pielāgoti konkrēto bezmugurkaulnieku sugu ekoloģiskajām prasībām un to aktivitātes fenoloģiskajiem aspektiem un kopumā bija labvēlīgs lauku pētījumu veikšanai.

Apsekošanas laikā izmantotās metodes

Apsekošanas laikā tika izmantotas dažādas, t.sk. standartizētas, īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu konstatēšanas metodes:

atradņu un dzīvotņu vizuālā apsekošana,
augšnes lamatas,
saldūdens (murdveida) lamatas,
barības augu atradņu meklēšana un vizuālā apsekošana,
pļaušana ar entomoloģisko tīkliņu (sauszemē),
darbs ar ūdens tīkliņu,

augšnes u.c. substrāta paraugu sijāšana.

Tika sagatavots saraksts ar 2005.g. DL dabas aizsardzības plānā minēto īpaši aizsargājamo un citādi vērtīgo bezmugurkaulnieku sugu atradnēm. Pēc pieejama kartogrāfiskā materiāla izpētīta Eiropas nozīmes aizsargājamo biotopu sastopamība DL un polderī. Kamerāli tika izstrādāti maršruti izvēlēto teritoriju apsekošanai un vietas lamatu izvietošanai, kas nepieciešamības gadījumā koriģēti dabā pēc situācijas. Apsekošana veikta ar kājām un izmantojot laivu. Lauku darbi veikti balstoties uz bezmugurkaulnieku monitoringa metodiku Natura 2000 teritorijās (Balalaikins 2020) un bezmugurkaulnieku fona monitoringa metodiku (Valainis u.c. 2009), atsevišķos gadījumos tika pielietotas citas standartizētās bezmugurkaulnieku ievākšanas metodikas. Ņemot vērā dabas lieguma teritorijā konstatēto biotopu izplatību DL un polderī, atlasītas teritorijas, kurās konkrētu īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu sastopamība ir iespējama un veikta šo teritoriju apsekošana. Sugu atradņu vietu koordināšu noteikšanai ir izmantota GPS navigācijas programmatūra Simple GPS Display mobilajā telefonā.

Teritorijas statuss atbilstoši aizsargājamām dabas teritorijām noteiktajam statusam

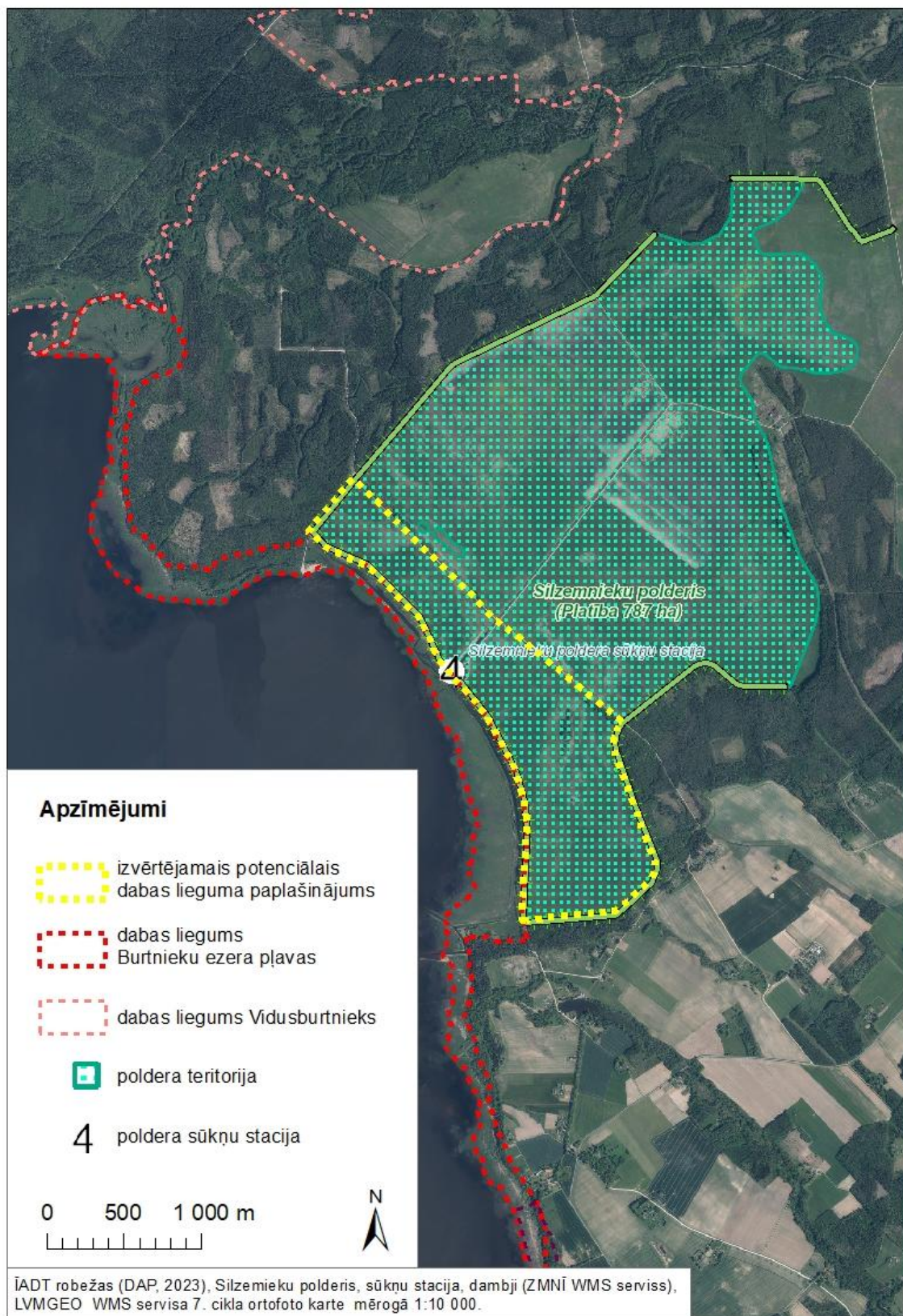
DL teritorija ir iekļauta ES nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju tīklā Natura 2000. Dabas liegums izveidots, lai saglabātu Burtnieku ezera dabiskās palieņu pļavas un piekrastes veģetāciju, īpaši aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu dzīvotnes un teritorijai raksturīgo ainavu. DL ietilpst Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta teritorijā.

Saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem DL “Burtnieka ezera pļavas” ir noteiktas divas funkcionālās zonas: dabas lieguma un dabas parka zonā (Salmiņa 2005). Polderim īpašs aizsardzības statuss vai zonējums nav noteikts.

Vispārīgs pētāmās teritorijas apraksts

DL atrodas Valmieras novada Burtnieku pagastā. DL platība, atbilstoši dabas datu pārvaldības sistēmā „Ozols” pieejamajai informācijai, ir 431.9 ha. Lieguma teritoriju veido Burtnieka ezera dienvidu un austrumu piekraste. Lielāku daļu DL teritorijas (70 %) aizņem mēreni mitras un slapjas pļavas, 23 % – krūmāji, meži, smilšakmens atsegumi u.c. biotopi, 5 % teritorijas aizņem ūdeņu biotopi, bet 2 % – purvi un citi mitrāju biotopi (Salmiņa 2005).

Polderis atrodas Valmieras novada Burtnieku pagastā. Poldera kopējā platība ir 787 ha no kuriem DL “Burtnieka ezera pļavas” plānots pievienot tikai poldera rietumu daļu ar platību 181 ha (1. att.). Polderis atrodas Burtnieku ezera austrumu piekrastē, pieguļ pašreizējai DL teritorijai un uzbērumam (dambim) ar grants ceļu, no austrumiem norobežots ar vēl vienu uzbērumu un grants ceļu, no ziemeļiem – ar grāvi, no dienvidiem un dienvidaustrumiem – ar Aunupīti; gandrīz vidusdaļā polderi šķērso Lielais grāvis (1. att.). Polderī tiek regulāri veikta pļaušana.

1. attēls. Silzemnieku poldera izvietojums, robežas un teritorijas ortofoto.

Konstatētās īpaši aizsargājamās sugas vai sugu grupas un to izplatības īpatnības

Kopumā DL teritorijā konstatētas sešas īpaši aizsargājamās un citādi vērtīgas bezmugurkaulnieku sugas.

2024.gadā pirmoreiz DL teritorijā konstatēta līdz šim prognozēta (Salmiņa 2005) suga zirgskābeņu zilenītis (lielais skābeņu zeltainītis) *Lycaena dispar*. Tā ir iekļauta EP direktīvas 92/43/EEC II un IX pielikumos un 2000. gada 14. novembra MK noteikumos Nr. 396). Sugas pieaugušais indivīds konstatēts Ēķinupes palienē pie DL robežām, bet novērojuma brīdī atradies ārpus DL robežām (tomēr noteikti suga sastopamā nelielā skaitā arī DL teritorijā). Sugas populācija atbilstoši metodikai tiek vērtēta ka niecīga.

DL ir apstiprināta 1998.g. izdevuma Latvijas Sarkanajā grāmatā iekļautas sugas krastu medniekzirneklis (*Dolomedes plantarius*) sastopamība, kura DL bija zināma arī iepriekš (Salmiņa 2005). Šī suga apdzīvo nelielus stāvošos ūdeņus un ir sastopama, domājams, gar visu Burtnieka ezera piekrasti piemērotajās dzīvotnēs, veidojot indivīdiem bagātu populāciju. Pūkainais īsspārnis (*Emus hirtus*), kas arī iekļauts 1998.g. izdevuma Latvijas Sarkanajā grāmatā, DL teritorijā 2024.gadā konstatēts pirmoreiz. Šī suga seko lieliem zālējumiem un nelielā skaitā var būt sastopama piemērotajās dzīvotnēs ganībā DL teritorijā.

DL “Burtnieku ezera pļavas” saldūdens biotopos vai to tuvumā sastopamas 2 ES Direktīvas un 1 cita īpaši aizsargājama suga. No pieejamās informācijas DL teritorijā pie Briedes upes ietekas, veicot Natura 2000 bezmugurkaulnieku monitoringu, 2017. gadā konstatēta spilgtā purvspāre (*Leucorrhinia pectoralis*) (EP direktīva 92/43/EEC, īpaši aizsargājama suga - 2000. gada 14. novembra MK noteikumi Nr. 396), bet Briedes un Ēķinupes grīvās ir lielās dižmakstenes (*Sembris phalaenoides*) (īpaši aizsargājama suga - 2000. gada 14. novembra MK noteikumi Nr. 396, LSG 1998. 4. kategorija) atradnes. Spilgtā purvspāre konstatēta arī 2024. gada 3. un 4. jūnijā starp Sedas grīvu un peldvietu, savukārt DL teritorijā otrpus Silzemnieku polderim konstatēta resnvēdera purvspāre (*Leucorrhinia caudalis*) (EP direktīva 92/43/EEC, īpaši aizsargājama suga - 2000. gada 14. novembra MK noteikumi Nr. 396).

Pēc “Dabas aizsardzības plāna dabas liegumam “Burtnieku ezera pļavas” laika posmam no 2005. gada līdz 2015. gadam” pieejamās informācijas teritorijā konstatēti piemēroti saldūdens biotopi platajai airvabolei (*Dytiscus latissimus*) (EP direktīva 92/43/EEC, 2000. gada 14. novembra MK noteikumi Nr. 396, LSG 1998. 3. kategorija), divjoslu airvabolei (*Graphoderus bilineatus*) (EP direktīva 92/43/EEC, 2000. gada 14. novembra MK noteikumi Nr. 396), sīkspārei *Nehalennia speciosa* (2000. gada 14. novembra MK noteikumi Nr. 396, LSG 1998. 2. kategorija), strautspārei (*Cordulegaster boltonii*) (2000. gada 14. novembra MK noteikumi Nr. 396, LSG 1998. 2. kategorija) un raibgalvas purvspārei *Leucorrhinia albifrons* (EP direktīva 92/43/EEC, 2000. gada 14. novembra MK noteikumi Nr. 396). Pēc DL teritorijas apsekošanas 2024. gada jūnijā secināts, ka visticamāk DL teritorijā sīkspāre *N. speciosa* un strautspāre *C. boltonii* nav sastopamas, jo piemēroti biotopi šīm sugām netika konstatēti.

Spilgtā purvspāre (*L. pectoralis*) ir Latvijā mēreni izplatīta suga, kura apdzīvo dažāda veida stāvošu ūdeņu biotopus – eitrofos un distrofos ezerus, vecupes, dīķus un karjerus ar labi attīstītu veģetāciju. Eiropas mērogā populācija ir sarūkoša, bet Latvijā nav konstatēti būtiski negatīvi populāciju ietekmējoši faktori (Kalniņš, 2017). Spilgtā purvspāre DL teritorijā konstatēta 2017. pie Briedes upes ietekas, veicot Natura 2000 bezmugurkaulnieku monitoringu, kā arī bezmugurkaulnieku eksperts Dmitrijs Teļnovs uzskaitījis 2 imago 2024. gada 3. jūnijā starp Sedas grīvu un Burtnieku ezera peldvietu.

Piemēroti biotopi ir DL sastopamās vecupes, kas bagātas ar iegrimušo augāju un helofītiem, kā arī Silzemnieku poldera kanāls.

Resnvēdera purvspāre (*L. caudalis*) ir Latvijā izplatīta mēreni, sastopama, galvenokārt, maza un vidēja izmēra eitrofos ezeros un vecupēs. Eiropas mērogā populācija ir stabila un Latvijā nav zināmu būtisku sugu apdraudošu faktoru (Kalniņš, 2017). DL teritorijā, blakus Silzemnieku polderim, 3 resnvēdera purvspāres imago 3. jūnijā novēroja bezmugurkaulnieku eksperts Dmitrijs Teļnovs.

Lielā dižmakstene (*S. phalaenoides*) Latvijā sastopama reti, izplatīta galvenokārt Gaujas upju baseina apgabalā. Pieaugušās makstenes izlido no maija vidus līdz jūnija vidum. Kāpuri apdzīvo potamālas vidēja izmēra upes, pirmajās attīstības stadijās tie barojas ar detritu, bet vēlāk kļūst plēsīgi un barojas ar dažādiem bentiskajiem bezmugurkaulniekiem (Berglind et al. 1999). Zināmas lielās dižmakstenes atradnes Briedes un Ēķinupes grīvās, tomēr 2024. gadā suga nav novērota.

Lauku pētījumos 2024.gadā Silzemnieku polderī netika konstatētas īpaši aizsargājamas vai citādi vērtīgas sauszemes, saldūdens un amfibiotiskas bezmugurkaulnieku sugas. Tomēr pie pareizas apsaimniekošanas šī teritorija būtu piemērota tauriņiem (attīstības un barošanas biotops) un spārēm (barošanas biotops), ieskaitot DL “Burtnieku ezera pļavās” konstatētas īpaši aizsargājamās spāru (resnvēdera purvspāre, spilgtā purvspāre) un tauriņu (zirgskābeņu zilenītis) sugas, ka arī potenciālo sugu šai teritorijai - skabiozu pļavraibeni (*Euphydryas aurinia*), kuras barības augs DL un apkārtnē pagaidām nav konstatēts. Tomēr poldera platība attiecībā pret DL kopējo platību ir būtiska un poldera pievienošana “Burtnieka ezera pļavu” DL un zirgskābeņu zilenītim un skabiozu pļavraibeni labvēlīgo apsaimniekošanas pasākumu īstenošanas gadījumā zirgskābeņu zilenīša populācijas skaitliskais lielums DL varētu būtiski pieaugt un, teritorijā parādīties skabiozu pļavraibēna barības augam pļavas vilkmēlei (*Succisa pratensis*), arī šī īpaši aizsargājama tauriņu suga DL teritorijā varētu apmesties.

Skabiozu pļavraibēna pieaugušie indivīdi Latvijas apstākļos ir aktīvi maijā un jūnijā, lielajam skābeņu zeltainīša – no maija beigām līdz pat septembra vidum ar aktivitātes maksimumu jūnijā un jūlijā. Skabiozu pļavraibēna saistīts ar pļavas vilkmēli, kuras atradnes DL “Burtnieku ezera pļavās” līdz šim nav konstatētas. Tādēļ poldera teritorijas pļaušanu jāplāno atbilstoši abu sugu prasībām: ne agrāk par jūlija otro pusi. Krūmus un kokus jāpļauj regulāri jebkurā laikā (izvēles kārtā).

Secinājumi

DL teritorijā ir konstatētas sešas īpaši aizsargājamas un citādi vērtīgas bezmugurkaulnieku sugas: krastu medniekzirnekļis, lielā dižmakstene, pūkainais īsspārnis, resnvēdera purvspāre, spilgtā purvspāre, zirgskābeņu zilenītis. DL teritorijā potenciāli varētu būt sastopams arī skabiozu pļavraibenis, kura barības augs DL teritorijā pagaidām nav konstatēts.

Poldera teritorijā nav konstatētas īpaši aizsargājamo vai citādi vērtīgu bezmugurkaulnieku sugu atradnes vai novērojumi. Poldera teritorija ir potenciāli piemērota vismaz divu īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu - zirgskābeņu zilenīša un skabiozu pļavraibēna – kāpuru attīstībai pie nosacījuma ka tajā tiks īstenoti abām sugām labvēlīgie apsaimniekošanas pasākumi – regulāra pļaušana noteiktā laikā

periodā. Poldera teritorijas pievienošana DL “Burtnieku ezera pļavas” nozīmīgi paplašina šī DL kopējo platību un, pie labvēlīgas apsaimniekošanas, minēto īpaši aizsargājamo un citādi nozīmīgu sauszemes bezmugurkaulnieku sugu potenciālās dzīvotnes platību un, atbilstoši, tam būs pozitīva ietekme uz (atsevišķu) šo sugu populācijas lielumu DL. Poldera teritorijas pievienošanai DL “Burtnieku ezera pļavas”, visticamāk, būs neitrāla ietekme uz DL saldūdens vai amfibiotisko īpaši aizsargājamo un citādi nozīmīgu bezmugurkaulnieku sugu populāciju lielumu DL.

Izmantotā literatūra

Balalaikins M. (red.) 2020. Bez mugurkaulnieku monitoringa metodika Natura 2000 teritorijās.

<https://www.daba.gov.lv/lv/natura-2000-vietu-monitoringa-metodikas>

Berglind, S. Å., Engblom, E., Lingdell, P. E. 1999. Naturligt sällsynta, hotade eller förbisedda? Nattsländorna *Sembris phalaenoides* och *S. atrata* i Sverige. Ent. Tidskr, 120, 1-16.

Kalniņš M. 2017. Spāres (Odonata) Latvijā. Pētījumu vēsture, bibliogrāfija un izplatība no 18. gadsimta līdz 2016. gadam. – Sigulda, “Zaļā upe”, 352 lpp.

Salmaņa L. 2005. Dabas lieguma “Burtnieku ezera pļavas” dabas aizsardzības plāns. Latvijas Dabas fonds. <https://www.daba.gov.lv/lv/media/1338/download?attachment>

Valainis U., Cibuļskis R., Savenkovs N. 2009. Bez mugurkaulnieku fona monitoringa metodika. Rokasgrāmata. <https://lvafa.vraa.gov.lv/faili/materiali/petijumi/2008/744/metodika.pdf>

Dmitrijs Teļnovs
(piedaloties dabas ekspertam Dāvim Ozoliņam)

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Sertificēta eksperta atzinums dabas lieguma „Burtnieku ezera pļavas” dabas aizsardzības plāna sagatavošanai

1. Vispārīga informācija

Atzinums sniegts dabas lieguma “Burtnieku ezera pļavas” (turpmāk – DLB) dabas aizsardzības plāna sagatavošanas ietvaros. Atzinumu sagatavojis sertificēts sugu un biotopu eksperts Edmunds Bērziņš (sertifikāts Nr. 192, derīgs līdz 28.02.2026., apliecina, ka eksperts ir tiesīgs sniegt atzinumus par sugu grupu „zivis”).

Atzinuma sniegšanas mērķis ir novērtēt DLB teritorijā ietilpstošo ūdeņu nozīmi aizsargājamo zivju sugu aizsardzības nodrošināšanā un sagatavot iespējamus priekšlikumus apsaimniekošanas pasākumiem šo sugu stāvokļa uzlabošanai.

Atzinums sniegts par sugu grupu „zivis”. Citu grupu sugu un biotopu identificēšana vai to kvalitātes vērtēšana neietilpst atzinuma sagatavotāja kompetencē.

2. Datu avoti

Atzinuma sagatavošanas ietvaros DLB teritorija nav apsekota un zivju uzskaitē nav veikta. DLB ietilpstošo ūdeņu apsekošana un zivju resursu izpēte konkrētajā gadījumā nav lietderīga, jo darbu potenciāli ietekmēto ūdenstilpju zivju fauna ir mainīga un lielā mērā atkarīga no lokālas zivju pārvietošanās starp dažādām Burtnieku ezera un ar to savienoto upju daļām, taču uzskaitē sniedz informāciju par zivju faunu tikai konkrētā brīdī un ierobežotā teritorijā.

Zivju faunas apraksts sagatavots pamatojoties uz Burtnieku ezerā iepriekš veiktajiem ihtiofaunas pētījumiem un citu literatūru. Ezerā pēdējo 15 gadu periodā ir veikti vairāki ar zivju resursiem saistīti pētījumi, kā arī veiktas atsevišķas kontrolzvejas. Par cik zivsaimnieciska rakstura pētījumi vai kontrolzvejas kopumā tiek veikti salīdzinoši reti, tad par “svaigiem” datiem uzskatāmas arī kontrolzvejas, kas veiktas 2006. un 2001. gadā.

3. Īss DLB ietilpstošo ūdeņu raksturojums

Burtnieku ezers ir viens no lielākajiem Latvijas ezeriem, tā ūdens spoguļa platība ir aptuveni 4000 ha, vidējais dziļums nepilni trīs metri, bet maksimālais dziļums aptuveni četri metri. Ezers ir caurtekošs, tajā ietek vairākas nelielas upes (lielākās: Seda, Briede un Eikīnupe) un strauti, bet no ezera iztek Salaca, kas Salacgrīvā ietek Rīgas jūras līcī. Ezers, kā arī DLB ietilpstošo upju lejteces ir eitrofas, tur vērojama pastiprināta aizaugšana.

Ar MK 12.03.2002. noteikumiem Nr. 118 „Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti” Burtnieku ezers ir noteikts par prioritārajiem karpveidīgo zivju ūdeņiem.

4. Zivju fauna

4.1. Sastopamās zivju sugas

Burtnieku ezera, kā arī ar ezeru savienoto upju lejteču zivju fauna ir daudzveidīga, tajā sastopama liela daļa no Latvijā konstatētajām saldūdens zivju sugām. Ezerā ik pa laikam tiek veikta zivju resursu papildināšana. Zivju fauna Burtnieku ezerā ietekošo upju lejtecēs domājams būtiski neatšķiras no ezera zivju faunas un ir savstarpēji saistīta ar to.

Ezera zivju resursus izmanto zvejnieki un makšķernieki, savukārt ezerā ietekošo upju zivju resursus izmanto tikai makšķernieki. Spriežot pēc nozvejas statistikas un licencētās makšķerēšanas lomu atskaišu datiem Burtnieku ezerā, var secināt, ka saimnieciski nozīmīgākās zivju sugas ir zandarti un līdakas, taču salīdzinoši lielā daudzumā ezerā tiek iegūti arī līņi, plauži, plīči, asari, ruduļi un citu sugu zivis.

4.2. Aizsargājamās zivju sugas, to izplatības īpatnības un ezera nozīme šo sugu aizsardzībā

Kopā Burtnieku ezerā pēdējos gados konstatētas trīs īpaši aizsargājamās zivju sugas: akmeņgrauzis *Cobitis taenia*, ausleja *Leucaspis delineatus* un salate *Leuciscus aspius* (1. tabula).

1. tabula. Burtnieku ezera īpaši aizsargājamās zivju sugas

Suga	Konstatācijas gads	Normatīvais akts		
		Direktīva 92/43/EEK ¹	Bernes konvencija ²	MK noteikumi Nr. 396 ³
Akmeņgrauzis	2023; 2014*; 2006; 2001; 1996; 1994; 1980.	+	+	
Ausleja	2020; 2006; 2001		+	
Salate	2014*	+		+

¹ - Eiropas Padomes 1992. gada 21. maija Direktīva 92/43/EEK par dabisko biotopu, savvaļas faunas un floras aizsardzību;

² - 1979. gada Bernes konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību;

³ - MK 14.11.2000. noteikumi Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu".

* - 2013-2015. gadu pētījuma periods; nav atzīmēts, kurā gadā sugu īpatņi konstatēti

Burtnieku ezerā regulāri tiek konstatēts akmeņgrauzis, kas norāda uz stabilu populāciju. Latvijā akmeņgrauzis bieži sastopams gan upēs, gan ezeros. Speciāli pētījumi ar mērķi novērtēt akmeņgraužu populāciju stāvokli Latvijā nav veikti, taču veiktās kontrolzvejas liecina, ka akmeņgraužu sastopamība valsts mērogā nav samazinājusies un ūdenstilpēs ar piemērotu grunti, tie sastopami lielā blīvumā, sasniedzot pat vairāk kā 50 īpatņus uz 100 m². Apdraudējumi un stresi akmeņgraužu populācijām Latvijā nav speciāli pētīti, taču domājams, ka galvenais apdraudējums var būt dažādi grunts izstrādes darbi un ķīmiskais piesārņojums, kam parasti ir lokāls mērogs un, kas, ņemot vērā sugas plašo sastopamību, neatstāj būtisku ietekmi uz populāciju stāvokli valstī kopumā. Projekta LIFE FOR SPECIES „Apdraudētas sugas Latvijā: uzlabotas zināšanas un kapacitāte, informācijas aprīte un izpratne” (projekta Nr. LIFE19GIELV000857)(turpmāk – LIFE FOR SPECIES) ietvaros veiktajā novērtējumā pēc IUCN kritērijiem sugas stāvoklis Latvijā ir novērtēts kā drošs (LC jeb least concerned).

Lai arī tiek konstatēta neregulāri, acīmredzot Burtnieku ezerā pastāv dabiski atražojoša auslejas populācija. Speciāli pētījumi ar mērķi novērtēt ausleju populāciju stāvokli Latvijā nav veikti, taču veiktās kontrolzvejas upēs un ezeros liecina, ka ausleju sastopamība valsts mērogā ir plaša un pēdējos gados nav samazinājusies. Ausleja ir uzskatāma par vienu no biežāk sastopamajām zivju sugām Latvijas ezeros. Šobrīd pieejamie dati liek domāt, ka auslejas izplatība kopumā palielinās, ko nosaka šīs sugas eksistencei labvēlīgi vides apstākļi (klimata pasiltināšanās un eutrofikācija), izplatīšana, ielaižot tās kopā ar zivīm no dīkšaimniecībām, gan arī nesaskaņota sugas pārvadāšana starp ūdenstilpēm, izmantojot to kā ēsmas zivtīņu makšķerēšanā. Sugas sastopamības samazināšanās netiek prognozēta. Būtiski sugas apdraudējumi nav konstatēti. LIFE FOR SPECIES ietvaros veiktajā novērtējumā pēc IUCN kritērijiem sugas stāvoklis Latvijā ir novērtēts kā drošs (LC jeb least concerned).

Salate galvenokārt apdzīvo ūdens atklāto daļu liela un vidēja izmēra zemieņu upēs, bet var būt sastopama ar upēm savienotos ezeros, kur piemēroti barošanās apstākļi. Salates populācija Burtnieku ezerā acīmredzot ir neliela un sugas konstatēšanai ir gadījuma raksturs. Zināmo salates atradņu skaits Latvijā pēdējos gados ir pieaudzis, taču atradnēs konstatēti tikai atsevišķi īpatņi. Ņemot vērā šīs sugas retos un mazskaitlīgos novērojumus zinātniskajās uzskaitēs ar klasiskajām uzskaites metodēm, Latvijā nav pietiekamu datu par salates populāciju lielumu un to skaitliskajām svārstībām, taču pieaugošais atradņu skaits liek domāt, ka salates populāciju stāvoklim varētu būt pozitīva attīstības tendence. LIFE FOR SPECIES ietvaros veiktajā novērtējumā pēc IUCN kritērijiem sugas stāvoklis Latvijā ir novērtēts kā neskaidrs (DD jeb data deficient). Šāds vērtējums saistīts galvenokārt ar to, ka sugas bioloģijas un apdzīvoto ūdeņu dēļ tā ar tradicionālajām zivju uzskaites metodēm tiek konstatēta salīdzinoši reti.

DLB teritorijā, piemērotās dzīvotnēs, domājams sastopams akmeņgrauzis un ausleja. Teorētiski iespējama arī salates sastopamība, tomēr salate vairāk apdzīvo atklātās ūdenstilpju daļas un tekošus ūdeņus.

5. DLB ietilpstošie ūdeņi, to nozīme zivju sugu aizsardzībā un iespējamie aizsardzības pasākumi

Vietējo īpaši aizsargājamo zivju sugu populācijas kopumā var uzskatīt par stabilām, jo tās būtiski neietekmē vides izmaiņas. Lai arī Burtnieku ezerā notiek rūpnieciskā zveja un tajā ir salīdzinoši augsts makšķerēšanas spiediens, akmeņgrauzis un ausleja nav makšķerēšanas un zvejas mērķsugas, tāpēc nav arī ieguves objekti. Auslejas un akmeņgraužus mēdz izmantot kā ēsmas zivis makšķerēšanā, taču tas nevar ietekmēt to populāciju stāvokli.

DLB iepriekšējā plānā nebija aprakstītas īpaši aizsargājamās zivju sugas, līdz ar to atsevišķi apsaimniekošanas pasākumi nebija paredzēti.

Pēdējos gados Burtnieku ezerā tiek veikti zivju dabisko dzīvotņu kvalitātes uzlabošanas un nārsta vietu atjaunošanas pasākumi (DLB teritorijā Burtniekos un Silzemnieku pludmalē)- veikta niedru un meldru pļaušana vairāku hektāru platībā. Tomēr nav zināms kāda ir šo darbu ietekme uz īpaši aizsargājamām zivju sugām.

Ņemot vērā Burtnieku ezeru un tajā sastopamo īpaši aizsargājamo zivju sugu populāciju stāvokli, kā arī patreizējo un iespējamo antropogēno ietekmi, nekādi speciāli atsevišķi apsaimniekošanas pasākumi DLB teritorijā nav nepieciešami.

Negatīvu ietekmi uz akmeņgraužu populāciju var atstāt darbība, kuras rezultātā no ezera tiek izņemta grunts kopā ar akmeņgraužiem (piemēram, grunts tīrīšanas, sūknēšanas vai padziļināšanas darbi), kā rezultātā uz laiku var samazināties akmeņgraužu daudzums konkrētajā darbības ietekmes zonā. Izņemamo substrātu iespēju robežās vēlams caurskatīt un atlaist ezerā tajā konstatētas zivis.

6. Ieteikumi ietekmes samazināšanai

Plānoto potenciālo pasākumu īslaicīgā ietekme ir saistīta galvenokārt ar zivju bojāejas risku un ietekmi uz zivju dabisko atražošanu, ko var izraisīti gan tieša mehāniska iedarbība, gan ūdens kvalitātes pasliktināšanās. Īslaicīgā ietekmes samazināšanai ir ieteicams darbus, kas saistīti ar ūdenstilpju gultni vai ūdeni, kā arī darbus, kas saistīti ar būtisku ūdens piesārņošanas risku, neveikt galvenajā zivju nārsta un ikru attīstības laikā no 1. aprīļa līdz 20. jūnijam. Iespēju robežās ir vēlams veikt arī pasākumus, lai samazinātu uzduļķojuma veidošanos un ierobežotu tā izplatīšanos, kā arī pasākumus, lai samazinātu cita veida ūdens piesārņošanas (naftas produkti, celtniecības ķīmikālijas u.c.) risku.

Avoti:

Zivsaimnieciskā izpēte Burtnieku ezerā: pētījuma rezultāti (2020). SIA "Saldūdeņu risinājumi".

Pieejams www.valmierasnovads.lv/contentuploads202211/Burtnieku_ezers-2020.pdf

Burtnieka ezera zivis. To bioloģija un nozvejas (1961). Lablaika, I. Pētera Stučkas Latvijas valsts universitātes zinātniskie raksti. 39. sējums.

Kalme. Valsts pētījumu programma klimata maiņas ietekme uz Latvijas ūdeņu vidi (2010).

Pieejams [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgicfindmkaj/https://www.daba.gov.lv/lv/media/1841/download](https://efaidnbmnnnibpcajpcgicfindmkaj/https://www.daba.gov.lv/lv/media/1841/download)

Kontrolzvejas 2020.-2023. gadā pirms Zivju fonda projektu "Zivju dabisko dzīvotņu kvalitātes uzlabošana un nārsta vietu atjaunošana Burtnieka ezerā" paredzēto zivju dzīvotņu un nārsta vietu atjaunošanas darbu uzsākšanas.

Valmieras novada pašvaldības Dabas resursu pārvaldes dati.

Zivju sezonālās barošanās ekoloģija Burtniekā (2014). Maģistra darbs. Briekmane Laura. LU.

Pieejams <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/24950>

Burtnieka ezera ekosistēmas modelēšana un apsaimniekošanas scenāriju izstrāde (2015).

Burtnieku ezerā ielaisti 400 600 zušu mazuli.

Pieejams <https://valmiera.pilseta24.lv/zina?slug=burtnieku-ezera-ielaisti-400-600-zusu-mazuli>

Vidzemes ūdenskrātuvēs papildina zušu krājumus.

Pieejams <https://edruva.lv/sabiedriba/vidzemes-udenskratuves-papildina-zusu-krajumus/>

Ezeri.lv- Burtnieku ezers.

Aleksejevs, Ē. 2015. Latvijas ezeri un to zivis. Latvijas zivsaimniecības gadagrāmata 2015. Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centrs, Rīga, 63.lpp.

Atzinumu sagatavoja sertificēts
sugu un biotopu eksperts

Edmunds Bērziņš

ŠIS DOKUMENTS IR PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU